

L'ESQUELLA

DE LA TORRATXA

BARCELONA, 13 DE SETEMBRE DE 1912

Núm. 1759

Any XXXIV

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

10 centims — Atrassats: 20

LA DANSARINA NAPIERKOWSKA
(de la Companyia «Max Linder», pròxima a debutar.)

—Veiam si aqueixa criatura
me farà la competència!...

Prò... ja sota d'una hermosura,
ja's pot pendre paciència!

Photo-Bert-Paris

El bigoti a la moda

DIALEG (*Imitació a Erasme*)

PAMFIL Y CANUT

CANUT.—¡Oh, amic Pamfil, abraça'm! M'ha costat de reconeixe't. Feia tant temps que no'ns havíem vist, y després... Però, explica't, ¿quina vida es la teva? ¡Pobre amic meu! ¿Vols abraçarme una altra volta?

PAMFIL.—Qualsevol diria que acabo d'escapar d'un perill. Mai t'havia vist tan afectuós. Vaja, abraçemnos.

CANUT.—¡Ah! Però ¿es de veres que no't passa res?

PAMFIL.—Res, absolutament.

CANUT.—No obstant, amic Pamfil, tu no ets pas com abans; hi hà en tu quelcom que entristeix ta fesomia y fa entristir el cor dels bons amics.

PAMFIL.—No hi caic; com no sigui el bigoti...

CANUT.—Sí, efectivament, es això; jo no gosava pas dirtho. Quan t'he vist de lluny, après de molt esforçosme pera convence'm de que eres tu mateix, m'has causat l'efecte de que havies sigut víctima d'algun accident; m'ha aparegut que duies sota el nas un bocí de tafetà negre, que... un cataplasme, en fi, que amagava alguna nafra vergonyosa. Ara, aixís, d'aprop, veig que realment es pèl. ¿Però es el teu pèl?

PAMFIL.—Sí, home; toca'l. ¡Es curiós!

CANUT.—Millor que ho sigui y que t'ho prenguis ab filosofia. ¡Còm raspa! Però diga'm: ¿què s'ha fet del teu famós bigoti de provensal? Forsosament deu haverhi en la teva metamòrfosis un drama horrid. Un bigoti com el que tu tenies, que't donava tanta nomenada y representació, no's lleva, ni's perd, ni's talla, ni's retalla, per cap futesa, sinó per un motiu poderosíssim, en lluita desesperada y tremenda.

Y bé, ¿què ha sigut això, amic meu; en quin fogó de planxadora te l'has socarrimat? Perquè'l teu bigoti sols podia morir aixís, en una heroica proesa de bufa-focs galant. ¡Oh, calla, no parlis! Acabo d'endevinar la causa. La gelosia femeníl; el vidriol o l'estisora, manejats per una mà venjativa. Tu sols condormirte confiadament, après de les teves victories amoroses. ¡Es una impremeditació fatal, per un home com tu! Mes el teu bigoti tenoriesc no podia finir d'altra faisó; la seva fi es digna de la seva vida.

PAMFIL.—¡Oh, Canut, quina imaginació tens! Sempre seras un exaltat novelador.

CANUT.—Allavors...

PAMFIL.—Allavors tu vius als llims. Desconeixes els dictats y la sugestió de la moda.

CANUT.—¡La moda! Diga'm, Pamfil, ¿la moda ha pogut decidirte a esmotxar aquell bigoti que tu estimaves tant; aquell bigoti orgull de la teva joventut, torment de les damiseles de quinze abrils, sucats en la cervesa de les millors cerveseries y en el xampany més escumós de totes les dis-

bauxes, ungit ab els millors suors de les millors etaires? ¿Aquell bigoti, objecte preferent de la teva vida desvagada, que encotillaves cada nit pera mantenirlo erectil; que planxaves, untaves y perfumaves, lluintlo pels salons, com un símbol de la teva virilitat y fortuna? ¿No t'ha fet respecte, no t'has sentit profanador, no has pensat que destruyes la teva única qualitat, lo més excelent de la teva persona?

PAMFIL.—Era precís. Además, no's pot negar que aqueixa moda es practica.

CANUT.—Allavors deu esser anglesa. Sí, realment, recorda la manera dels jardins anglesos; té quelcom de parterre arranat per l'estisora del jardiner.

PAMFIL.—Pera menjar la sopa, en taules de compliment, sobre tot, es molt ventatjosa.

CANUT.—No ho nego pas; els pèls no gotegen el brou sobre'l tovalló, però respallen la cullera. ¿Y pera fer petons? ¡Desgraciat! Un petó clandestí deu revelar-se per l'inflamació dels llavis d'ella. Les dònnes se't tornaran esquives. Cada pèl es una agulla. ¿Còm t'ho faras?

PAMFIL.—Allargaré excessivament els llavis. L'habilitat del barber ja ho ha previst. Nota que, arran la boca, el bigoti ja forma com una mena d'esmotxadura còncava.

CANUT.—Amic, tinc que dirte que no'm plau aquesta moda. Com no sigui inventada pera facilitar als que anaven afeitats la manera de deixarse creixer el bigoti de bell nou, jo no hi veig altra finalitat. Verament, el tornarse a deixar creixer el pèl del llavi oferia una llarga tongada d'extranyor fisionòmica, que ara pot afrontar-se sense por al ridicol. Uns y altres, els mimbats y els que puguen, tots són bigotis que jo anomeno de *rostoll*. Ara recordo que fa dies notava un paregut xocant en tots els homes.

PAMFIL.—¿Serà cert, això?

CANUT.—Certíssim. Jo no sé còm tu no ho has notat. Abans, cada bigoti era un caracter. Tu no sabs, estimat Pamfil, de quina manera ell influia en la vida y en la sòrt del seu possessor. Pel bigoti, certs homes podien ficarse per tot arreu, sense esser inquietats, altres tenien raó en totes les discussions, mercès a la forma especial del seu; alguns, sols al refilarse'l causaven espant; un bigoti en plè estat natural es imatge y semblansa de l'ànima, no'n dubtis pas; ara tots teniu l'ànima modelada pel barber.

PAMFIL.—¿Y quina mena de caracter revela, pera tu, el nostre bigoti de moda?

CANUT.—Que't diré jo, Pamfil del meu cor: un caracter melangiós, primerament. Us arqueja la boca cap en baix, en una ganyota de plebeu entristit. Com si xiuessiu sense ganes. Quasi tots sembleu tocats d'una neciesa incurable. Uns bonifacis eixits de poc d'un mateix asil, ont el pèl era execrat, com a cosa de sutgeria. Ficsa'thi, Pamfil; jo no vull pas que'm creguis: contempla't llargament, en la teva lluna de Venecia, y ja'm diras, després, si el teu bigoti no't dona una semblansa d'ex-empresonat o de convalecent d'hospital, d'un home, en fi, que's refà de la tirania, llarg temps imposada per una navaja de reglament, ineludible.

PAMFIL.—Jo'm creia esser la mateixa elegancia.

CANUT.—Jo't planyo, et planyo per la teva desilusió y perquè no sabras què ferte de la mà esquerra. ¿Cap a quin indret la guiaras, acostumada a refilarte aquelles puntes so-perbes, y a teixir y desteixir aquella troca sedosa? ¿Troba-

ras idees pera nodrir la teva banal conversa de galantejador, si't manca el contacte preciós del teu bigoti, més eloqüent que la teva paraula? Medita lo que has fet.

PAMFIL.—Comenso a creure que tens raó.

CANUT.—El pèl, per certs homes, es un preciós dò sobrenatural. Conservarlo tal com us l'ha donat la Providencia, seria obrar molt sàbiament.

PAMFIL.—¿Fumem?

P. BERTRANA

Del jardí dels Humoristes

EL BAPTISME D'EN JACOB LÉVY

Eren les sis del matí.

El bon Sant Pere obria la gran porta del Paradís, quan va adonarse de l'arribada del senyor Israel-Moisés-Jacob Lévy.

—Hola, ¿vostè per aquí?—exclamà l'enlairat porter.

—Ja ho veu. Aquesta nit passada m'he mort y aquí'm té decidit a presentarme davant de Nostre Senyor.

—¿Ah, si?

—Sí. Ja n'estava tip y cuit dels negocis d'allà baix; ara sols aspiro a la quietut del cel, y com que—vostè ja ho sab—jo he tingut tota la vida una conducta exemplar, no dubto pas de que trobaré la meva recompensa aquí a la Gloria.

—Ho sento, senyor Jacob-Lévy—respongué Sant Pere.—Vostè ignora sens dubte que'l nostre reglament es absolutament formal. Pera entrar al Paradís es del tot indispensable esser catolic, apostolic y romà, y no crec que vostè—gran jueu—pugui presentar al Senyor aquets requisits, condició *sine qua non*.

—¿Bé, però's tracta de mi, senyor Sant Pere!... Deixi'l estar el reglament. Vagi a trobar a l'amo, de part meua, y diguili qui soc. Ell coneix tot lo que he fet al món; ell tindrà en compte la meua fulla de serveis, yestic segur de que la seva resposta'm serà favorable.—

Sant Pere anà a donar el recado, y als pocs minuts tornava, somrient:

—Senyor Jacob Lévy, Nostre Senyor diu que sí, que podeu entrar; que teniu una cadira vuida al seu costat; però que, per formalisme especial de la casa, es del tot indispensable que us deixeu imposar el sant baptisme, ja que, els que no han sigut batejats, no poden entrar al cel.

—Perfectament—exclamà en Jacob Lévy, tot satisfet.—¿Deixarme batejar?... ¡Això rail!... Aneu, estimat Sant Pere, entreu a buscar un capellà, yestic disposat a la cerimonia, que podem enllestir aquí, a la mateixa porteria.—

Sant Pere se'n tornà cap a dintre, y el jueu se refregava les mans, d'alegria.

—Vaja—deia.—¡A l'ultim obtindrè la tranquilitat, el repòs etern, la ditxa assegurada!—

Y esperà, assegut al portal, una hora, dues, tres, quatre... que arribés Sant Pere ab el capellà.

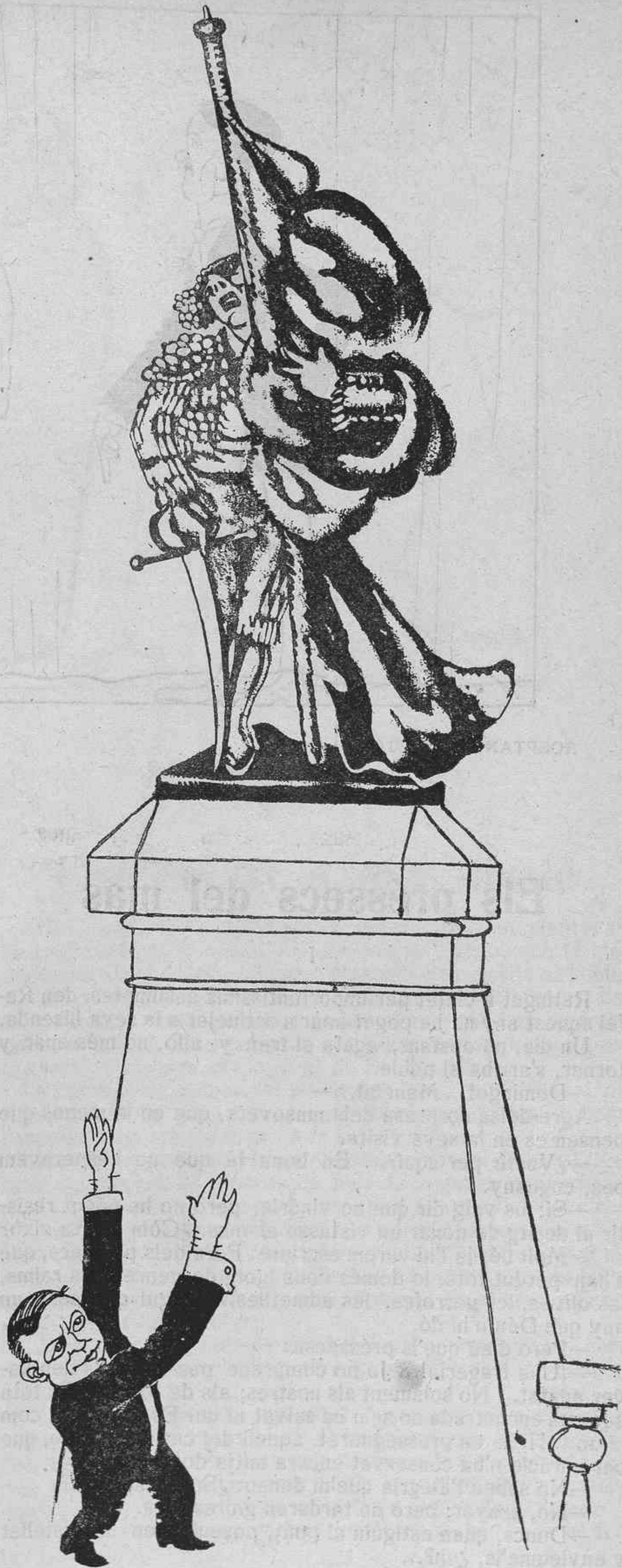
A l'ultim, el porter celestial arribà tot suat, rabiós, desesperat.

—¡Oh, pobre Jacob Lévy!... ¡Quina desgracia!... ¡Haig de donarvos una mala noticia!

—¿Y això?... ¿Què passa?

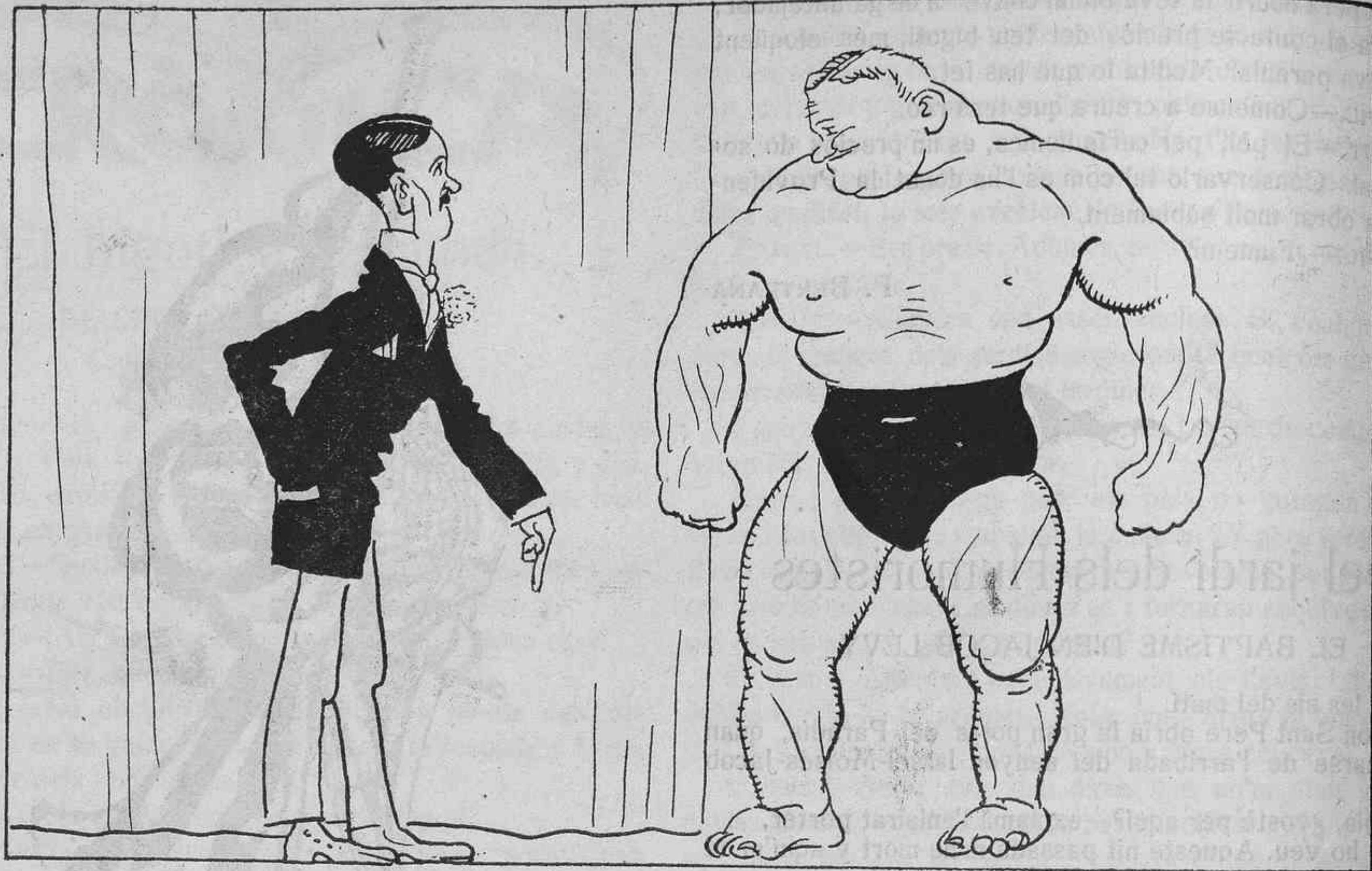
—Res; que he recorregut tot el cel, d'una banda a l'altra, y enlloc puc trobar un capellà!

SAINT-GRANIER

DAVANT L'ESTATUA

—Desenganya't, Rafelet: pera guanyar la simpatia de les majories hauras de cambiar d'indumentaria.

ACEPTANT EL «RETO»

—¿Qui? ¿Vostè, tan nyicris, vol barallarse ab mi?...
—Jo, precisament, no senyor...

Els préssecs del mas

I

Retingut a ciutat per importantíssims assumptes, don Rafel aquest any no ha pogut anar a estiuejar a la seva hisenda. Un dia, no obstant, agafa el tren y, allò, no més anar y tornar, s'arriba al poble.

—Domingo!... Manela!...—

Agre-dolsa sorpresa dels masovers, que en lo menos que pensen es en la seva visita.

—¿Vostè per aquí?... En bona fè que no l'esperavem pas, enguany.

—Sí; us vaig dir que no vindria, però no he pogut resistir al desitg de donar un vistasso al mas. ¿Còm marxa això?

—Molt bé, ja l'hi varem escriure. Fòra dels préssecs, que s'han perdut tots, lo demás dona goig de veure. Els raims, les olives, les garrofes, les admetlles... cregui que serà un any que Déu n'hi dó.

—Però dieu que'ls préssecs...

—¡Una trageria!... Jo no comprenc pas lo que'ls deu haver agafat... No solament als nostres; als de tothom. En tota aquesta encontrada no se'n ha salvat ni un. Es dir... tant com ni un... Hi ha un pressegueret, aquell del cap del marge, que per miracle n'ha conservat encara mitja dotzena...

—No sabeu l'alegria que'm doneu. ¿Són madurs ja?

—No, senyor; però no tardaran gaires dies.

—Doncs, quan estiguin al punt, poseulos en un cistellet y envieume'ls, ¿eh?...

—No passi cuidado.

—Y ara, anem a donar una llambregada a les terres, que avui mateix haig de tornarme'n avall.

—¿Tant depressa va?

—Com ho voleu fer!... Negocis, compromisos...

II

Dos dies després, la masovera etgega al seu marit la terrible noticia.

—¿Sabs, Domingo, els préssecs del cap del marge?

—Sí; els únics que s'han escapat de la malura... ¿Què?

—Ja'ls hi pots cantar les absoltes.

—¿Per què? ¿Què ha succeït?

—El nostre menut y un parell de bordegassos tan entenimentats com ell se'ls han menjat.

—¡Mala negada!... ¡Vaig a matarlo!...

—Deixa'l estar. La surra que's mereixia ja l'hi he donada jo, pobre criatura...

—Sí! Pobre criatura, y s'ha menjat sis préssecs que l'amo estava esperant com al Messies... ¿Què li dic, ara jo, a don Rafel?...

—La veritat neta y pelada. Dígali que...

—¡Vés!... Déu me'n guard!... Ab l'interès que me'ls va recomenar, seria capas de fer un estropici...

—Doncs ¿còm vols arreglarho?

—Calla... ¡tinc una idea!...

III

—¿Ho has entès bé?— diu en Domingo al seu xicot gran, entregantli un cistellet que conté una mica de palla:—Arribat a Barcelona, desseguida que surtis de l'estació, busques un lloc aont venguin préssecs...

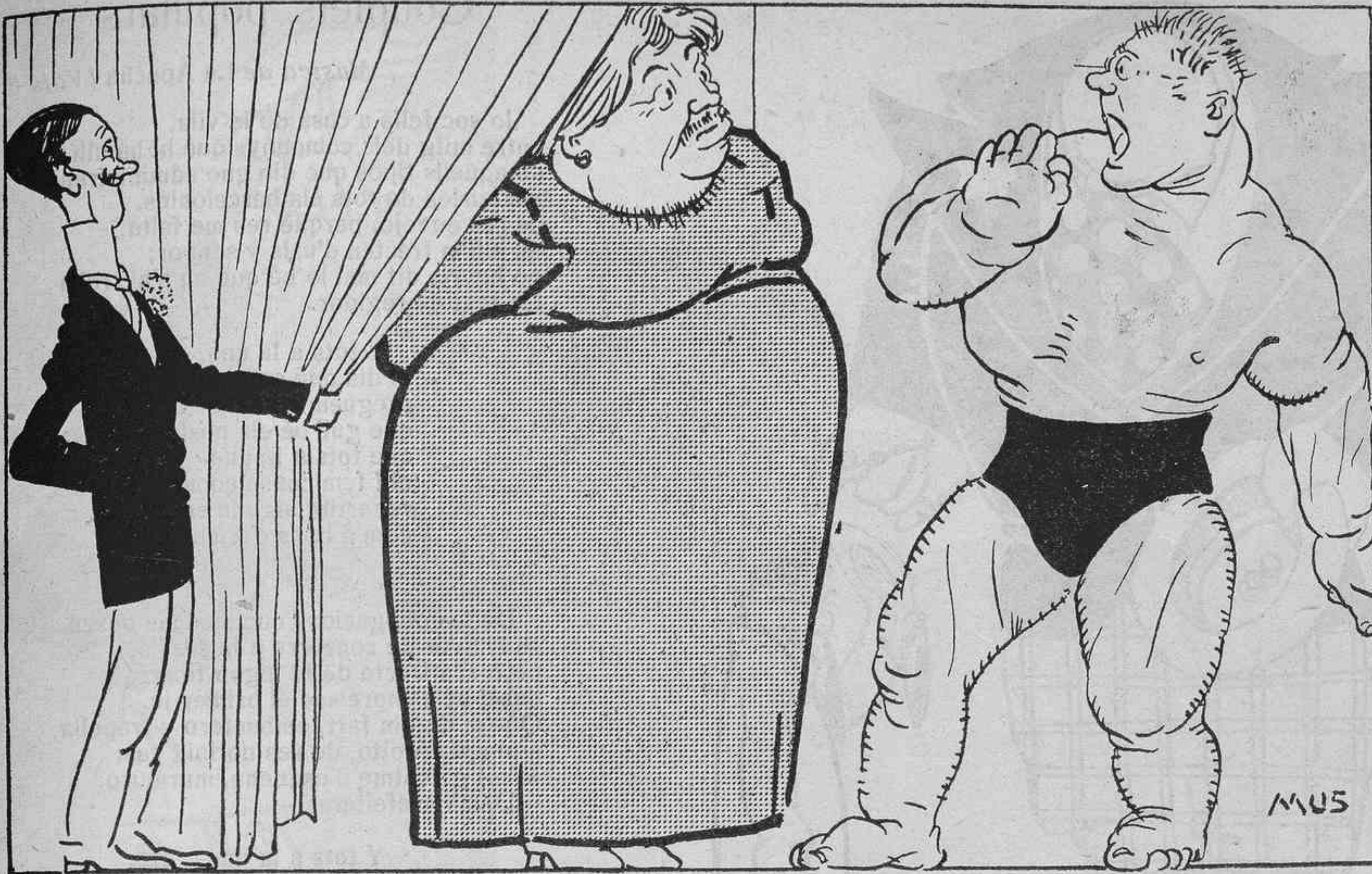
—¿Voleu dir que'n trobaré?

—Allà hi ha de tot. En compres mitja dotzena de ben macos, els coloques en aquet cistell, te'n vas a casa del amo y...

—Sí; y li dic: De part del pare, aquí te aquets préssecs...

—Que són aquells...

—Aquells del cap del marge.

—¡La meva mamà política!...

—Corrent. Hala, avall desseguida, que no t'escapés el tren...

IV

A Barcelona, en el pis de don Rafel.

—Déu lo guard. Sóc...

—Sí, sí; ja't conec: ets l'hereu d'en Domingo.

—Sí, senyor. Vinc a portarli aquets préssecs, que...—

Don Rafel, ab còmica serietat, agafa el cistell que'l xicot li entrega, tot acabant de dir el final de la lliçó:

—... Que són aquells del cap del marge.

—¡Molt bé, noi, molt bé!... Ara vés a la cuina y, mentres jo escric una carta pel teu pare, tu esmorzaràs, ¿oi?

—Com vostè vulgui...

V

El vespre, al mas.

—¡Ja torno a ser aquí, pare!...

—¿Què? Conta... ¿Has sapigut ferho bé? ¿Còm ha anat la cosa?

—Com una seda.

—¿No ha maliciat res don Rafel?

—Al contrari: ha quedat molt content... y m'ha donat per' vos aquesta carta.—

En Domingo la pren, obra y llegeix:

«Estimat Domingo:

»Per més que no m'explico lo que us deu haver succeït, agraeixo moltíssim la vostra bona voluntat. Però, un'altra vegada, creieume, recomaneu al vostre hereu que'ls préssecs els compri en un siti ben apartat de casa y no, com ho ha fet aquesta volta, en un carretó que s'havia aturat precisament al peu dels meus balcons».

A. MARCH

Contestant a una alusió

El Comitè de Molestia Social, ridículament envalentonat, ha enganxat pels cantons una especie de bando, que té més de document inquisitorial que d'allocució endressada al poble. Se parla en ell del cas de la nena Montserrat Iñiguez, del fallo recaigut en la qüestió y de la retractació d'un confrare que s'adherí, en un principi, a la campanya contra els suposats fets ocorreguts al Convent de Santa Isabel.

El cartell va encapsalat ab l'epigrafi de *Los Crímenes de los Conventos*, que, més que de document clerical, li dona l'aspecte d'un article d'en *Fray Gerundio*.

No sabem per què's fa en el document referencia a L'ESQUELLA, que sab de sobres que mils de vegades ha sigut veritat lo que no ho ha resultat ara. ¿Quí es capas d'endevinar y menys de posar en clar totes les infamies y tots els crims comesos a les ombres dels claustres? La Molestia Social ha fet mal fet amparantse ab L'ESQUELLA, que ha combatut y combaterà sempre a la gent reaccionaria, ab el braó y l'empenya que'ns es peculiar.

Això, pera les rates de sagristia, que's complauen en fer, dels carrers de la ciutat, una especie de forca infamant y vergonyosa.

Al *Diluvio*, que ha aprofitat l'assumpte pera ocupar-se novament de nosaltres... al *Diluvio*, poques paraules. Ni l'escupinada li tornem, tota vegada que a la seva cara la saliva ja no hi cab. Varem jurar un dia espurgarli la vinya dels anuncis pornografics... y ho complirem al peu de la lletra.

Llavors tindrem el gust de veureli fer el camí que ha fet ja l'*ilustrado*.

Couplets populars

Música de La Apacha (Vals brune)

Jo soc feliç a casa de la vila,
entre mitg dels companys que hi hà allí dins,
ab aquells típos que diu que administren
y's burlen de tots els barcelonins.
Ja res envejo, perquè res me falta,
an allí'm tracten d'usia y senyor;
no hauria dit mai lo bé que un s'hi troba
tot fent de regidor.

Y tots a la una,
el dia que estem de lluna,
preguem a santa Fortuna
que guii bé els nostres plans;
que tots a la una
allí fem causa comuna (?)
repartint alguna engruna
com a bons germans.

De les obligacions que més me pesen
es l'haver de concorre a la sessió,
però si's tracta de fê algun tiberi
quasi bé sempre soc el primer jo.
Que'm diguin fart, embustero y trapella,
a ningú escolto, de res no faig cas;
jo tot girantme d'esquena, murmuro:
—Demà m'afeitaras.—

Y tots a la una... etz.

J. STARAMSA

—¿La meva gracia; el meu talent?... ¡170 kilos!

Instantania

Cada vegada que sento parlar de la supressió dels Consums, me ve involuntariament la riulla als llabis.

Y com que a Barcelona, d'això, aquets dies se'n parla molt, calculin els tips de riure que dec ferme.

Suprimirem els Consums... ¡Molt bé!...

Però, si aquest impost es, segons diuen, un dels principals ingressos que té l'Ajuntament, ¿còm se les compondrà, el desventurat, quan els Consums estiguin suprimits?

—¡Oh! Es que al suprimirlos, en lloc d'aquet dret, n'establirà d'altres.—

Quan me responen això, torno a posarme a riure y penso ab la memorable revolució de Gamarussia.

¿No la coneixen aquesta revolució famosa? Es una de les pàgines més boniques de l'història antiga.

Un dia, indignats per les escandaloses contribucions que'ls seus tirans els imposaven, els gamarussos, no poguent ja aguantar més, varen sublevarse al crit de «¡Abaix els vells impostos!»

La lluita fou terrible; però, com que'ls sublevats eren els més, d'ells va ser al fi la victòria.

Triomfant el poble, va reunir-se immediatament en solemne assemblea, y ¿sabeu quines foren les primeres paraules que pronuncià el president?... Varen ser aquestes:

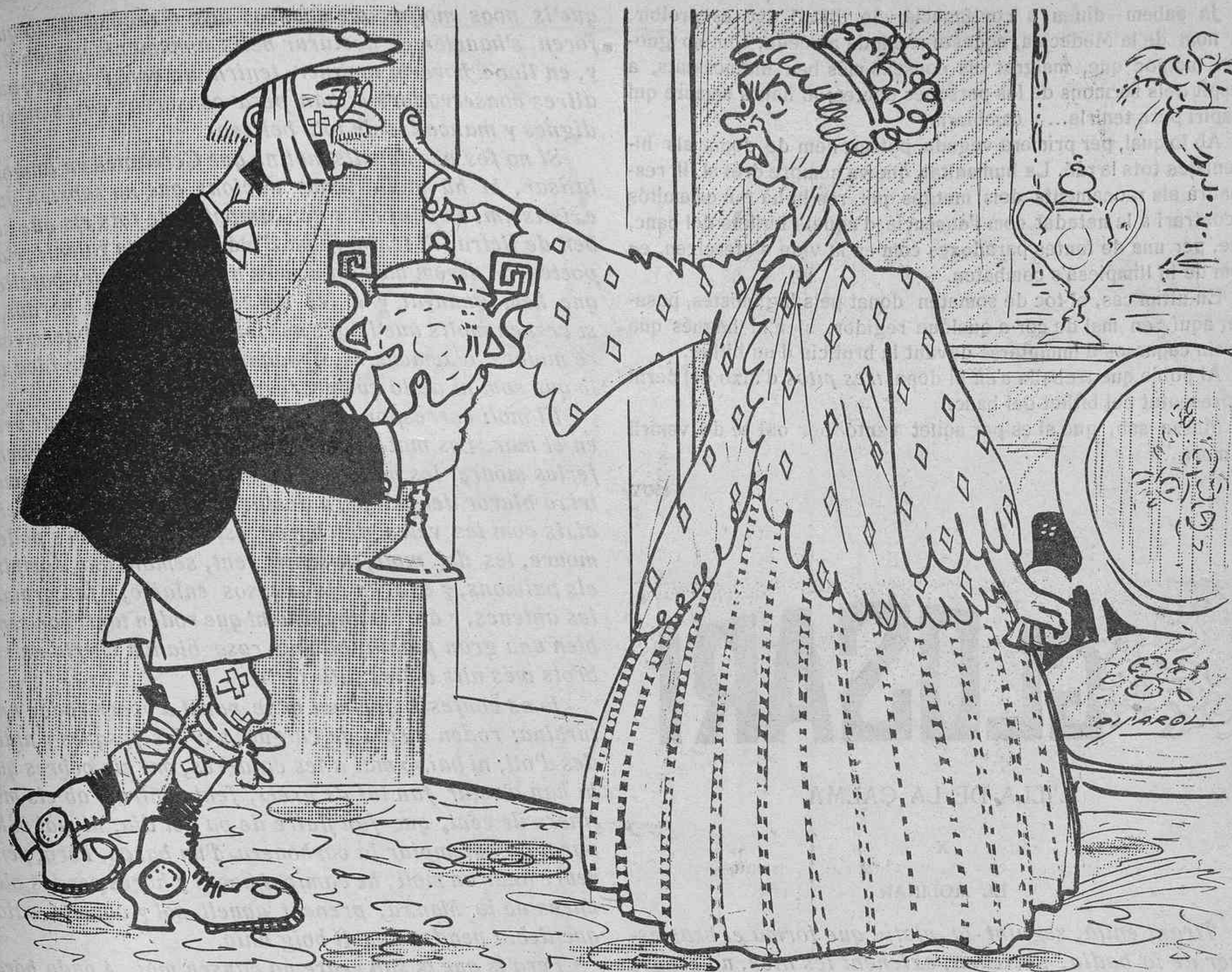
—Ciudadans: L'exit ha coronat els nostres esforços. Ja hem tret els impostos vells. Ara... anem a posarne de nous.—

Me sembla que això es lo que, ab els Consums, anem a fer a Barcelona: una revolució com la de Gamarussia.

MITU

—Cosinet... ¿per què no'm portes a veure'ls atletes?
—Perquè t'has de casar ab mi y no voldria que't fessis ilusions.

«RITORNA VINCITOR»...

—¿Ont vas ab aquesta copa?...! Bé la podies dur plena d'arnica, al menos!

Podem ben dormir tranquils

Són els higienistes uns senyors apreciables, que no obren la boca que no'ns posin a tots ab l'¡ai! al cor. En medecina, més que en tota altra branca del saber, pot dirse que cada pas que donem ens costa un espant de mil diables.

Ara mateix, l'han donada alguns metges en dubtar de la conveniència de permetre la circulació dels bitllets del banc, greixosos y enganxadissos, en els quals—diuen—han anat deixanthi partícules de saliva les puntes de milers de dits.

Tots sabem que, als ulls de la majoria de persones, adquireix el paper-moneda un caracter preciós, segons ho demostra el respecte ab que se'l tracta y la veneració ab que se'l contempla. Dificil fora trobar qui hagi experimentat mai una ombra de repugnancia davant del bitllet descantellat o de dibuix borrós pel freg de l'index.

Ab tot, surten els metges y, després de repetir allò de que ells són esclaus a la veritat, que la deua Higiene deu regnar en tot moment per damunt de les seves germanes, filles d'Escolapi, proclamen la necessitat d'acabar ab el bitllet de banc... ¡com si fos tan facil trobarne o's deixés veure cada dia!

De no tenir el document un valor monetari—ha dit un higienista de nom enrevessat—no hi hauria, a bon segur, qui s'atrevis

a agafarlo, ni ab pinses. El mateix higienista, que deu esser un tranquil de primera forsa, pregunta a continuació:

—¿Qui'ns diu que l'implantació del rasclat en les taules de joc no obeix ja a un principi higienic?—

Pera consol, potser, dels qui res hem de temer, la campanya contra el bitllet del banc va prenent peu cada dia. Les més altes autoritats científiques fiquen cullerada en la qüestió. Els higienistes, sobre tot, hi aporten el seu entusiasta apoi. Una revista mèdica, enaltia, no fa gaire, l'utilitat de que s'escriuissin per algú les aventures d'un bitllet del banc. «¿No hi ha hagut qui ha contat l'història d'una molla de pa o les vicissituds d'una pessa de cinc francs?—se deia l'articulista.—¿A sant de què, doncs, mantenir inèdita l'odissea educadora del bitllet de cent o de mil? La novela, potser poc curiosa, equivaldria, indubtablement, a un document humà tan significatiu com preciós».

Anem al grà. Segons experiments que als Estats Units acaben de ferse, resulta que tot bitllet del banc en circulació conté, hipòcritament amagats per les seves dues cares, bacteries en quantitat suficient pera inocular a mitja humanitat els virus de la tuberculosi o la difteria. ¿Qui pot impedir que un bitllet del banc vagi a parar a unes mans brutes, ni que una persona de saliva contagiosa deixi de tocarlo?—pregunten els alarmistes higienisadors.

Ja sabem—diuen a continuació—lo difícil que es prohibir, en nom de la Medicina, aquesta mena de moneda, com no ignorem tampoc que, malgrat els consells més ben intencionats, a despit dels sermons de les persones doctes, hi haurà sempre qui sospiri pera tenirla... y canviarla.

Ab lo qual, per primera vegada, potser, hem de donar als higienistes tota la raó. La humanitat, que va sempre dret al fil, respondrà als raonaments dels metges que res hi hà tan calamitós y contrari a la netedat com l'ausència d'aquets bitllets del banc, que, per una de tantes paradoxes com en la vida s'ofereixen, en nom de la llimpiesa's combaten.

En ultim cas, el toc de somatén donat pels higienistes, posaria, aquí, en mal de cor a qualque regidor, si n'hi hagués que fossin capassos d'immutar-se davant la brutícia d'un bitllet.

Al poble que treballa s'en hi dona tres pitos d'això del perill representat pel bitllet del banc.

Massa sab, que si es per aquet cantó per ont té de venirli la mort...

Boy

GLOSARI

L'ILLA DE LA CALMA

X

EL MOLINAR

Tirant enllà, seguint la platja que forma el bras esquer de la badia, se veuen, extenent les ales, un rengle de molins de vent.

Aquets molins de vent són vells. Són tan vells, que n'hi han alguns que ja no'ls queden veles; an els altres els pengem els brassos; an aquets el sol els ha corcat. A molts, com un barco vell, no més els queda l'ossamenta però a tots els queda la blancor, y veure'ls blancs, damunt del cel blau, morts y tot y desmantelats, són una visió bellíssima.

Posats de rengle, vora del mar, s'aguanten fermes com la tradició, y's defensen del modo que poden de les coses lletges que'ls volten y que, lo mateix que una mala herba, se'ls hi estan menjant les arrels. Allí, cases de cartró-pedra, ab aquella fredor simètrica que solen tenir els coberts que s'airequen en tots els suburbis. Allí, diposits de benzina y magatzems de terregada, destilant aquella negror que destilen certes industries. Allí, barraques ab emparrats que la pols no'ls deixa fer raims. Allí, fàbriques d'aquelles coses que les ciutats se les treuen fòra, y allí tot lo que fa nosa, voltant aquells pobres molins, que s'enflen cap amunt perquè tenen por de taçarse.

Y a fè que tenen raó de pujar, ja que no poden fugir. Un molí vell es una cosa tan hermosa y tan venerable com qualsevol edifici historic y, si aixís com avui tot tira per la utilitat de les coses, se tirés per la qualitat, creiem

que'ls pocs molins que queden, com a record de lo que foren, s'haurien de declarar bells monuments nacionals, y, en lloc d'haverhi moliner, tenirhi un conservador, que altres conservadors hi han pera conservar coses menys dignes y mancades de tota bellesa.

Si no fos per aquells molins que Cervantes va immortalisar, hi hà moltíssimes nacions que no sabrien que existissim. Espanya els deu simpatia de tots els que saben de lletra. Si tenim fama d'hidalgos, y de valents, y de poetes, ho devem més an aquells molins que a les batalles que hem guanyat y a les dotzenes que hem perdut, y si creuen molts que'ls que'ns visiten venen aquí pera veure motors, o xemeneies, o maquinaria, no tenen idea de lo que som ni de lo que representem.

El molí correspon, en la terra, lo que'l barco de vela en el mar. Les mateixes ales enlaire; el mateix vent pera ferles moure; les mateixes bergues pera durles; la mateixa blavor del cel pera destacarne la blancor...; però aixís com les veles del barco estan ficeses y no's poden moure, les del molí, al sentir vent, sembla que s'omplin els pulmons, y estiren els brassos enlaire, y fan cruixir les antenes, y arriba un moment que roden tant, que semblen una gran planta, ab una rosa blanca oberta an els brots més alts de les fulles.

Jo us confesso que mai m'he parat a veure rodar una turbina: roden a sota de l'aigua, y a les fosques y untades d'oli; ni baixo mai a les calderes, ont els pobres que hi han d'estar fan tuf de greix, fent contrast ab els moliners de vent, que fan flaire de pa del dia; ni mai m'he parat a contemplar la carbonera d'un barco. Però, pera veure anar un molí, he caminat hores y hores per les planures de la Manxa, prenent aquell sol y aquella calor que debia pendre aquell boig unic.

Pera'ls que'ls sab veure no cansen mai. A cada hora, a cada minut, tenen un ritme diferent. A cada batec del vent, el seu cor respon ab un altre. Cada vibració de l'aire la senten ses fibres y tremola. Les seves ales tenen nervis. Se podria dir que són grans arpes y que l'oreig n'arrenca notes, ara tristes com un plany, ara amples y magestuoses com una tempesta de ritmes.

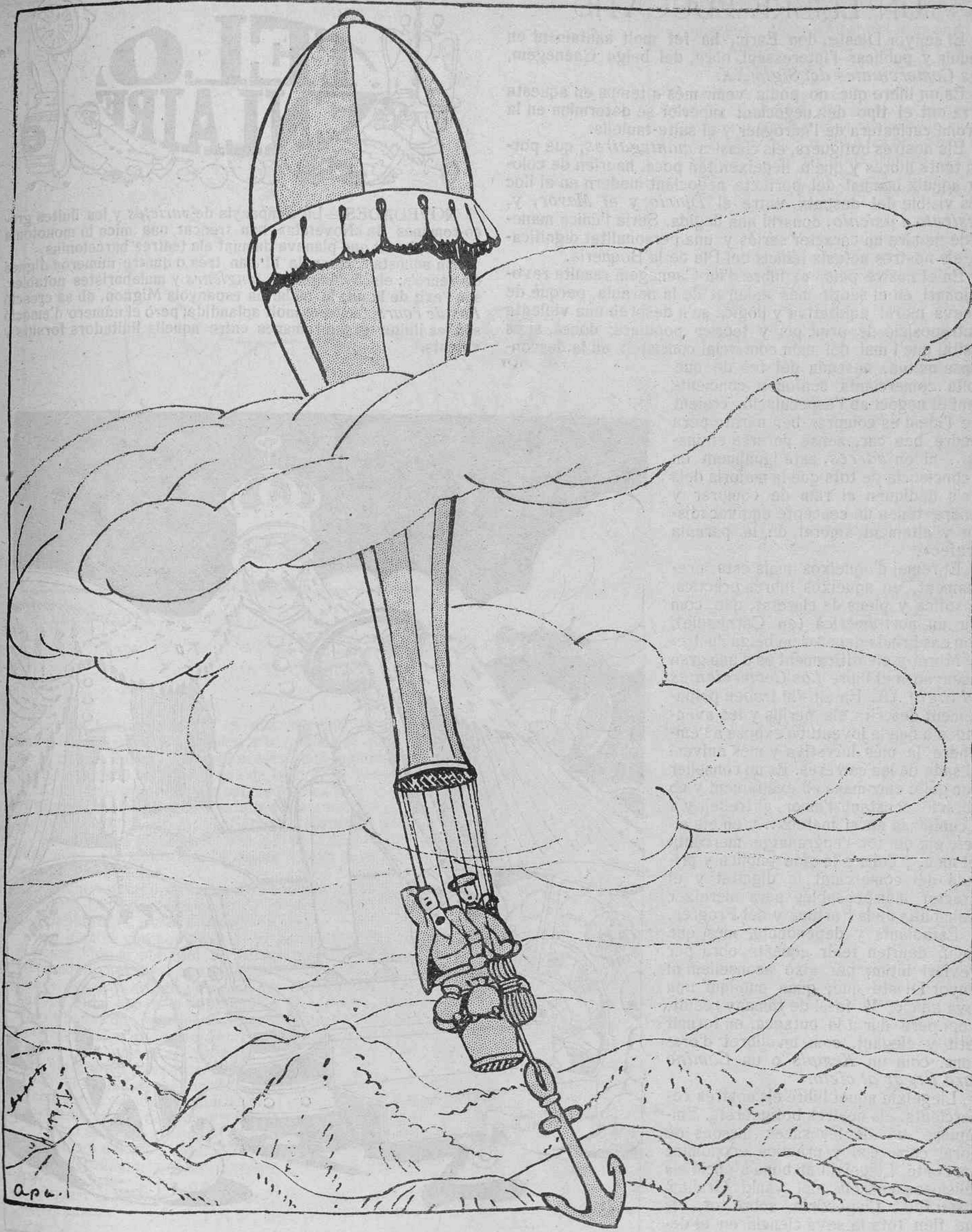
Els molins de l'illa ja no volen. Quan volaven ¡ai! devien volar a ritme suau, com tot lo de l'illa.

Ja no volen, però s'airequen, com fantasmes d'un altre temps, y fins morts y tot, com ara són, tenen el dò de recordar, y això tenen de bò les illes: que lo que no tenen ho sugereixen.

XARAU

A 2.000 METRES

—¡Vatúal... Ara m'he descuidat la dòna.

UN LLIBRE EDUCATIU

El senyor Dieste, don Enric, ha fet molt santament en traduir y publicar l'interessant obra, del belga Caenegem, *Los Comerciantes del Siglo XX*.

Es un llibre que no podia venir més a temps en aquesta terra ont el tipo del negociant superior se determina en la xarona caricatura de l'adroguer y el salta-taulells.

Els nostres botiguers, els classics *mantegaires*, que porten tants llibres y que'n llegeixen tan pocs, haurien de col·locar aqueix manual del perfecte negociant modern en el lloc més visible del despatx, entre el *Diario* y el *Mayor*, y, d'*asiento a asiento*, donarhi una llegida. Seria l'única manera de pendre un caracter seriós y una personalitat dignificada, els nostres actuals fenicis del Pla de la Boqueria.

En el nostre país, el llibre d'en Caenegem resulta revolucionari en el sentit més enlairat de la paraula, perquè de la seva moral equitativa y lògica se'n desprèn una violenta contraposició de principis y teories populars; doncs, si es positiu que'l mal del món comercial consisteix en la desconfiansa mutua, nascuda del fet de que molts comerciants confonen concientment el negoci ab l'especulació, creient que l'ideal es comprar ben barato pera vendre ben car, sense pararse en medis... ni en *barres*, està igualment en la consciencia de tots que la majoria dels que's dediquen al ram de comprar y vendre tenen un concepte equivocadíssim y altament amoral de la paraula «trafec».

El remei d'aqueixos mals està, precisament, en aqueixos llibres practics, filosofics y plens de claretat, que, com ahir un nort-americà (en Carneggie), avui ens brinda generós un belga ilustre.

Moral y científicament es d'una gran ensenyansa el llibre *Los Comerciantes del Siglo XX*. En ell s'hi troben palpablement descrits els perills y les aventatges a que la joventut s'exposa a l'empendre la més lucrativa y més universalizada de les carreres. Es un conseller y un guia: encomana ab exaltament y ab vibració constant l'amor al treball y a la confiança en sí mateix... y en els altres, eix de tot l'engranatge mercantil del món, y dona a la vida pública y privada del comerciant la dignitat y el caracter indispensables pera mereixer la simpatia de la Fortuna y del Progrés.

Estudiants y dependents, més que ningú, deurien tenir aquesta obra per breviar intim; per això aconsellem al senyor Dieste que, quan publiqui una nova edició, la fassi de tamany reduït, propi pera dur a la butxaca, en format petit y elegant, com un llibret d'oracions, com un *Kempis* o un *Camino para llegar al cielo*.

Llegeixin aquet llibre els nostres comerciants, els nostres botiguerets. Empàpinse bé de les sanes lliçons de moral comercial y pràctica econòmica que conté. Llegeixin ab bona atenció els deliciosos consells del yanki Graham al seu fill... Llegèixinlo, sobre tot, els que fien tota la seva ciencia en el delictuós copet a la balansa, tota la seva energia en la sofisticació y tot el seu talent en fer quedar al parroquià lo contrari de lo que demana.—PEPIS.

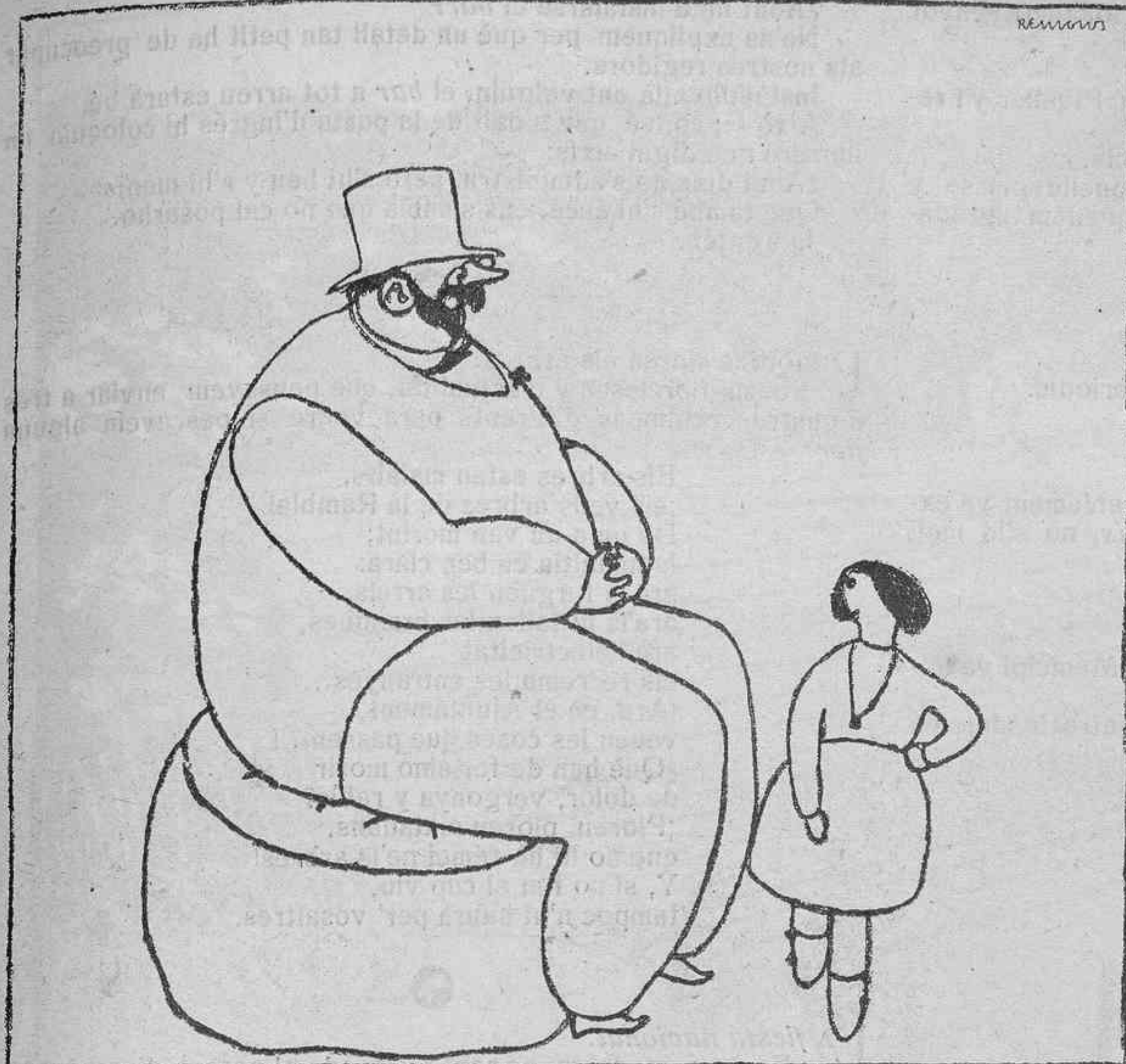
NOVEDADES.—La companyia de *varietés* y les lluites greco-romanes de «Novetats», han trencat una mica la monotonia y l'ensopiment que planava damunt els teatres barcelonins.

En aquesta companyia hi han tres o quatre números dignes de veure's; els 5 Mogador, *jongleurs* y malabaristes notables, són l'exit de la nit; la ballarina espanyola Mignon, ab sa creació *Pas de l'ours*, també es molt aplaudida; però el número d'emoció són les lluites greco-romanes entre aquells lluitadors forsuts y valents.

SA MAGESTAT EL XÓFER

Amo del món... y del carrer Major de Gracia.

ELS INFANTS TERRIBLES

—Papà, tu que ets metge, m'hauries de dir una cosa: ¿còm es que cada vegada que'm porten un germanet, la mamà està vuit dies malalta?

Lo que hauria de ferse, es una selecció de lluitadors, puig entre els bons, que són molts, n'hi han altres que no tenen idea de lo que es lluitar, y ab ses preses anti-reglamentaries provoquen l'exaltació de la gent que de bona fè hi assisteix.

Aquets darrers dies han sobresortit en Maurice de Riaz, que si tingués una mica més d'estatura seria un tipo perfecte d'atleta; en Vervet, en Rossi, en Salvador (català) y el rus Ivanhoff.

Si les lluites logren portarse ab un xic més de serietat que fins avui, el public que hi acudeix, que es molt nombrós, en sortirà més satisfet.

—Aquí van algunes notes d'informació sobre la personalitat d'en Max-Linder, el mimat actor dels publics cinematografics, que debutarà el dia 20 a Barcelona:

En Max té vintinou anys y es ja el rei dels actors comics. A pesar d'haver obtingut el primer premi de declamació en la «Comedia», pot dirse que ha sigut un aucell de pas en el teatre; doncs l'aixerit artista va veure tot seguit que Nostre Senyor l'havia cridat cap a la pellicografia. No obstant, en l'escenari ha tingut bons exits sorollosos, entre'ls que recordem *La belle marseillaise*, *La grande famille*, *Le tour du monde d'un gamin de Paris*, *Miquette et sa maman* y *Le roi*; exits confirmats per tots els grans critics francesos.

En el «cine» no cal parlarne: ell ha sigut innovador, creador y precursor d'un art popularissim, l'importancia del qual pot demostrarse en el gran nombre d'imitadors que ha tingut.

Home sociable y mundial en extrem, el simpatic Max practica ab gracia y distinció tota mena de sports: ell es aviador, boxejador, aeronauta, tirador d'espasa y pistola, patinador, *choufleur*, etz., etz.

Aquest es en Max; aquest es l'home del dia... del dia 20, a «Novetats».

BOSQUE.—Els empresaris d'aquet simpatic *music-hall* d'estiu no s'adormen; sembla que després d'haver passat per aquell escenari notabilitats com la Nitta-Jo y la Fornarina, no havien de trobar manera d'animarlo. Doncs no ha sigut aixís; darrera-

ment ha presentat la cèlebre Bella Montere, una de les primeres belles que varen apareixer a Barcelona; ara ja es una ruína, però encara conserva la gracia y picardia que's necessita pera aquet gènero.

Un altre debut de forsa ha sigut la Elena Fons, que serveix òperes comprimides, a l'estil americà, segons resen els cartells. Aquesta novetat té la ventatja de que l'espectador veu y escolta les principals escenes y els més inspirats trossos de música de tota mena d'òperes, en mitja hora; ha sigut un exit. També es molt aplaudida en sos cants regionals.

ROMEA.—S'han publicat ja les llistes de la companyia dramàtica castellana que actuarà durant la propera temporada de tardor y hivern.

Les primeres figures seran la Rafela Abadia, en Marian de Larra y l'Enric Jiménez... que se'ns ha tornat a passar al tirano.

El projecte d'estrenes no pot ser més esplendí, doncs hi hà de tots els gèneros y pera tots els gustos, desde *Una tragedia florentina*, de l'Oscar Wilde, traduïda per en Fabré Oliver, fins a les emocionants detectivades del «Nick-Carter».

L'inauguració, molt aviat; el dia 21 probablement.

APOLO.—Dissabte y diumenge tingueren lloc tres representacions catalanes, o millor dit bilingües, estrenantse *Nuvolada d'estiu*, dels senyors Llurba y Gomila, y *El microbi de la vellesa*, drama en quatre actes del doctor Boada. La primera es una joguina propia pera distreure un rato y, al lograrho, els autors poden donarse per satisfets. El segon es un drama ab totes les campanilles que, si bé en el llenguatge y en la construcció de nota un sens fi d'inexperencies y relliscades, porta en son fons la flama genial dels bons

autors dramatics, flama que, dirigida per una voluntat ferma y constant, podrà produir un dia l'esplendorós incendi que esperem.

—Pera abans d'ahir, dimecres, estava anunciada la funció commemorativa de la perda de les llibertats catalanes. Formaven el programa, de marcat regust catalanesc, les obres *Un quefe de la coronela* y *Mestre Olaguer*, essent els productes a benefici d'entitats catalanistes. En l'impossibilitat de donar compte de la funció per manca de temps, acontentemnos apuntant la celebració del patriotic festival y... ¡Bon cop de fals!

—El dia 21 tornarà a obrir les portes, aquet teatre, baix la direcció artistica del senyor Oliveros. Si fa o no fa vindrà a esser una digna continuació de la campanya dramàtica anterior, iuagurante, probablement, ab *Doña María la Brava*, d'en Marquina.

En la llista de senyores hi hem vist a la Puchol, la Ferrer, la Guitart, la Bayona, etz., y en la de mascles als senyors Rojas, Guilemany, Carnicero, Perelló, Sanchis y Delor.

Y prou, per avui.

ESQUELLOTS

D'ELS comptes del còlera, desapareguts, com diguerem en l'ultim número, del Saló de sessions del Ajuntament, no se'n sab res.

En cambi se sab que ha desaparegut, també del mateix Saló,

una ploma estilogràfica, propietat del regidor nacionalista senyor Martorell.

Insistim en lo que deiem l'altre divendres.

Un dia, fins les estatués de don Jaume y d'en Fivaller y'l rellotge de la fatxada desapareixeran.

¿Que no?... Tot es qüestió de temps y paciència.

Nosaltres, cada vegada que passem per aquella plassa y veiem el rellotge y les estatués en el seu lloc, quedem agradablement sorpresos y pensem:

—¿Encara són aquí?

TÍTOL d'una crònica científica que publicà un periodic.

Una isla en continuo movimiento.

¡Basta!... No cal llegir més.

Ja sabem que la tal isla no es la de Mallorca.

Perquè en l'illa de la calma, com tan admirablement ve explicantnos el nostre Xarau en els seus glosaris, no s'hi mou mai res.

EL pensament d'establir un bar en el Palau del Municipi va adquirint cada dia més consistència.

L'única dificultat ab que tropessen els seus patrocinadors es la qüestió del emplaçament.

EX-VOTOS

—Aquella agulla tan grossa que has vist, se la va empassar una nena com tu.

—¿Ah, sí?... Y aquestes cròsses ¿qui se les devia empassar?

¿Aónt ha d'instalarse el bar?

No'ns expliquem per què un detall tan petit ha de preocupar als nostres regidors.

Instàlino allà ont vulguin, el bar a tot arreu estarà bé.

Això sí; convé que a dalt de la porta d'ingrés hi coloquin un lletrero que digui aixís:

«Aqui dins no s'administra, però s'hi beu y s'hi menja».

Que també s'hi suca, ens sembla que no cal posarho.

Ja s'entén.

PERQUÈ's moren els arbres.

Poesia floralésca y d'actualitat, que pensavem enviar a tres o quatre certamens diferents pera veure si pescavem alguna flor:

Els arbres estan malalts,
 ¡els vells arbres de la Rambla!
 De un a un van morint;
 la malaltia es ben clara:
 ara'ls furguen les arrels,
 ara'ls hi tallen les branques,
 ara l'electricitat
 els recrema les entranyes...
 ¡Ara, en el Ajuntament,
 veuen les coses que passen...!
 ¿Què han de fer sino morir
 de dolor, vergonya y rabia?
 ¡Ploreu, ploreu ciutadans,
 que no hi hà remei pe'ls arbres!
 Y, si no feu el cap viu,
 tampoc n'hi haurà per' vosaltres.

LA festa nacional.

En una modesta capea celebrada el passat diumenge a Torrejón de Velasco, petita vila de la provincia de Madrid, no va haverhi més que les següents baixes:

Morts: un.

Ferits graves: cinc.

Ferits menos graves: set.

Y prou.

¡Ah, no!... També va quedar bastant malparat el decoro del Govern que permet que a quatre passos de la capital de la nació s'hi estableixin, sense pagar drets d'escorxadador, tan grans carniceries.

COMENTANT els admirables progressos econòmics que en poc temps ha fet don Alejandro, un colega surt valentment en defensa del caudillo y, a manera de raó definitiva, diu que tothom té el dret de ser ric.

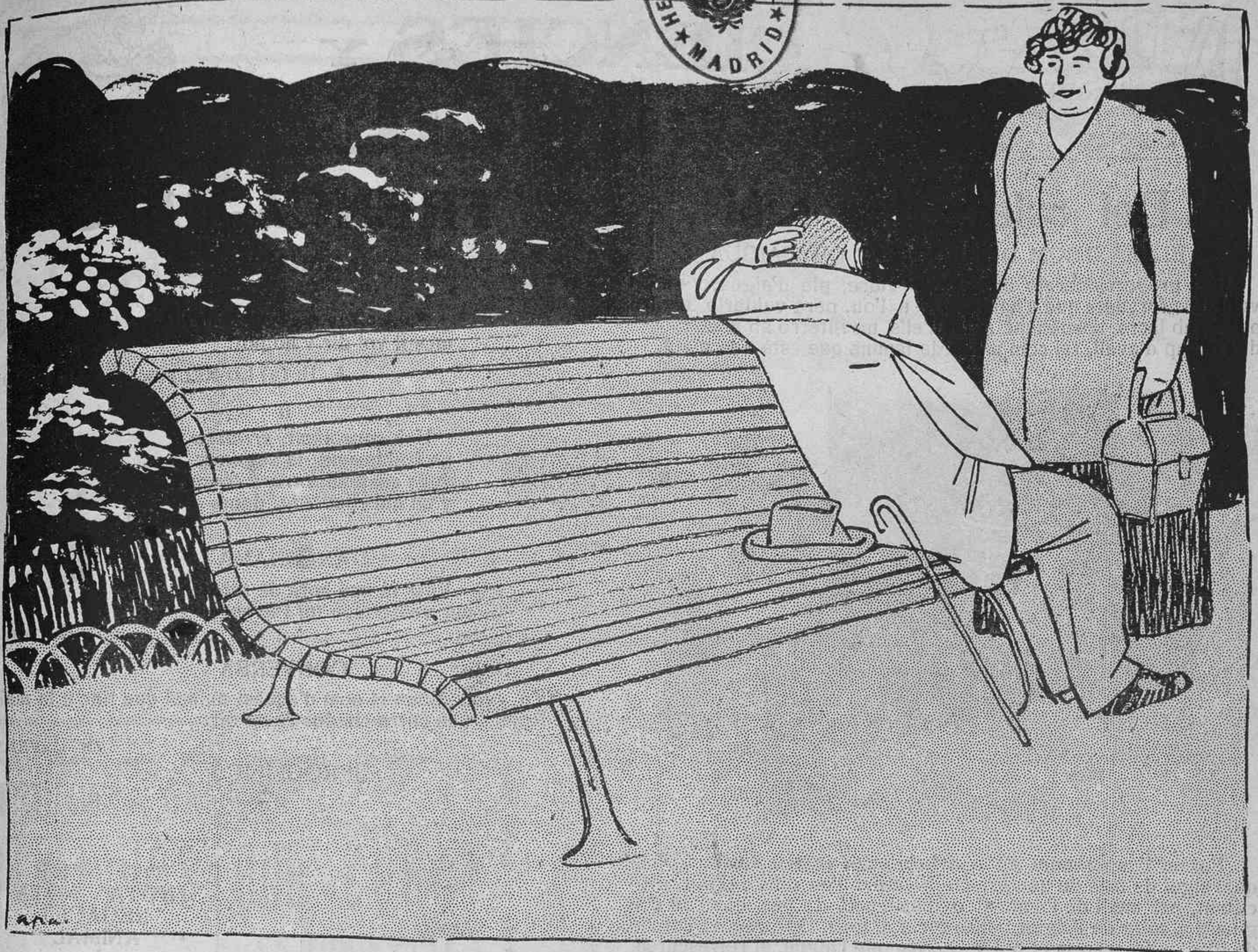
Sí, senyor, tothom; tothom... menos en Lerroux.

A no ser que primer l'amigo del pueblo entoni un solemne mea culpa y, després de proclamarse el primer bolero del món, declari sense embuts que tot lo que fins ara ha vingut predicant contra els rics obeia, pura y simplement, a que ell... no n'era.

EL noi Oriol Martorell va comunicà al Arcalde que ell, un dia de sessió, va deixar damunt la taula —y no li trobà, després— una ploma estilogràfica, sent inútils les gestions que feu per' recuperarla.

¡Mireu, a Càla Ciutat, si han d'esser grosses les rates, que fins se mengen les plomes estilogràfiques!

EN un carrer del Ensanche un gos d'una senyora va mossegar seriament a dugues nenes.

ELS MARTIRS DEL TREBALL

—Sempre't trobo en aquet banc...
—M'exercito. En Lerroix me té promesa una plassa.

Y un diari, després de donar la noticia, afegeix:
«La mestressa y'l gos han sigut avisats pera que vagin al Laboratori municipal».

Han avisat al gos... ¡Molt bé!
Y si'l gos no vol acudir a la cita, ¿què ha de fer l'autoritat, pera castigar la seva rebeldia?...

Vetaquí un cas de justícia municipal que no sabem còm se pot resoldre.

**

—Es que a qui s'avisa—ens adverteix un amic—no es al gos, sinó al seu amo pera que'l dugui a que l'inspeccionin...—

¡Ah!... Si doncs es aixís, ¿per què el diari ho deia d'un'altra manera?

ELS dignes socis del «Círcol Lliberal», per subscripció, al seu company senyor Sostres li han regalat un bastó. Ja té'l senyó Alcalde un medi pera ferse respectà: que's presenti al Consistori ab aquet bastó a la mà.

neta, pot considerarse indubtablement com el primer pas envers l'autonomia universitaria.

A Barcelona no's fan encara doctors en Lleis, ni en Medecina, ni en Filosofia y Lletres; però's fan *Doctors* en la *Divina Ciencia* de matar braus a cops d'espasa y reganyant l'*assiento*.

¡Consolemnos!

L'alternativa donada pel *Doctor* Bienvenida al *licenciat* Torquito en la Plassa vella, es un acte de llibertat regional, del que'n podem estar, els catalans, ben orgullosos.

¡Un acte heroic, commovedor, solemne!
Per poguerne gaudir un cada dia, fins el propi Rafel de Casanova, si pogués, de la tomba s'alsaria.

ELS radicals ja fa dies que van a castanyots en plena Rambla. Ja ho deia un comic dels que s'hi passegen:

—Abans, la tardor s'iniciava ab la caiguda de la fulla... Ara s'inicia ab l'esclat dels bolets.—

Tot cambia, en aquet món.

Antoni López, editor — Rambla del Mitg, núm. 20
Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, Oim, 8
BARCELONA

Tot es comensar!
La cerimonia celebrada el passat diumenge a la Barcelo-

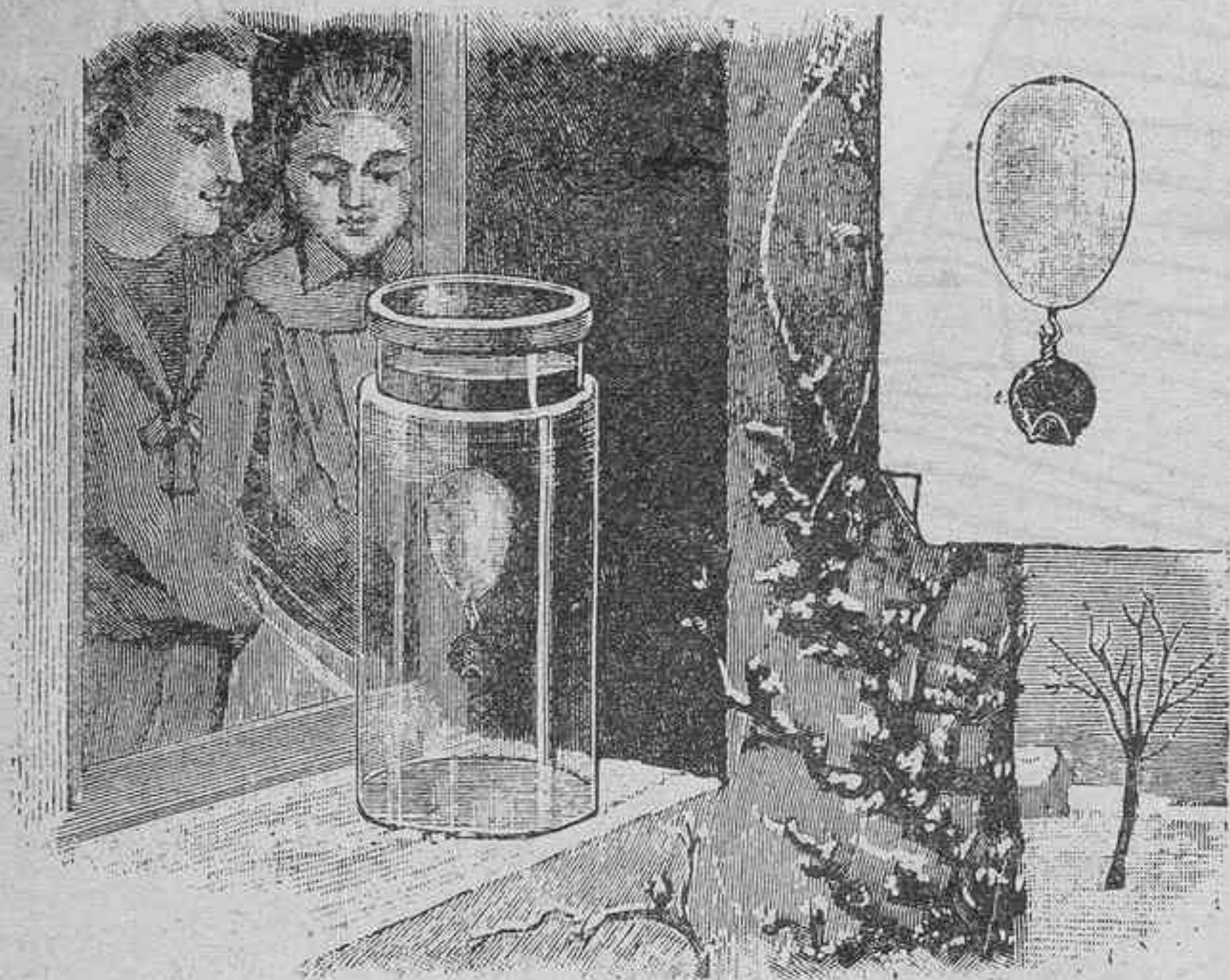

CIENCIAS Y PACIENCIAS

Del calaix d'un sabi

EL MAXIMUM DE DENSITAT DE L'AIGUA

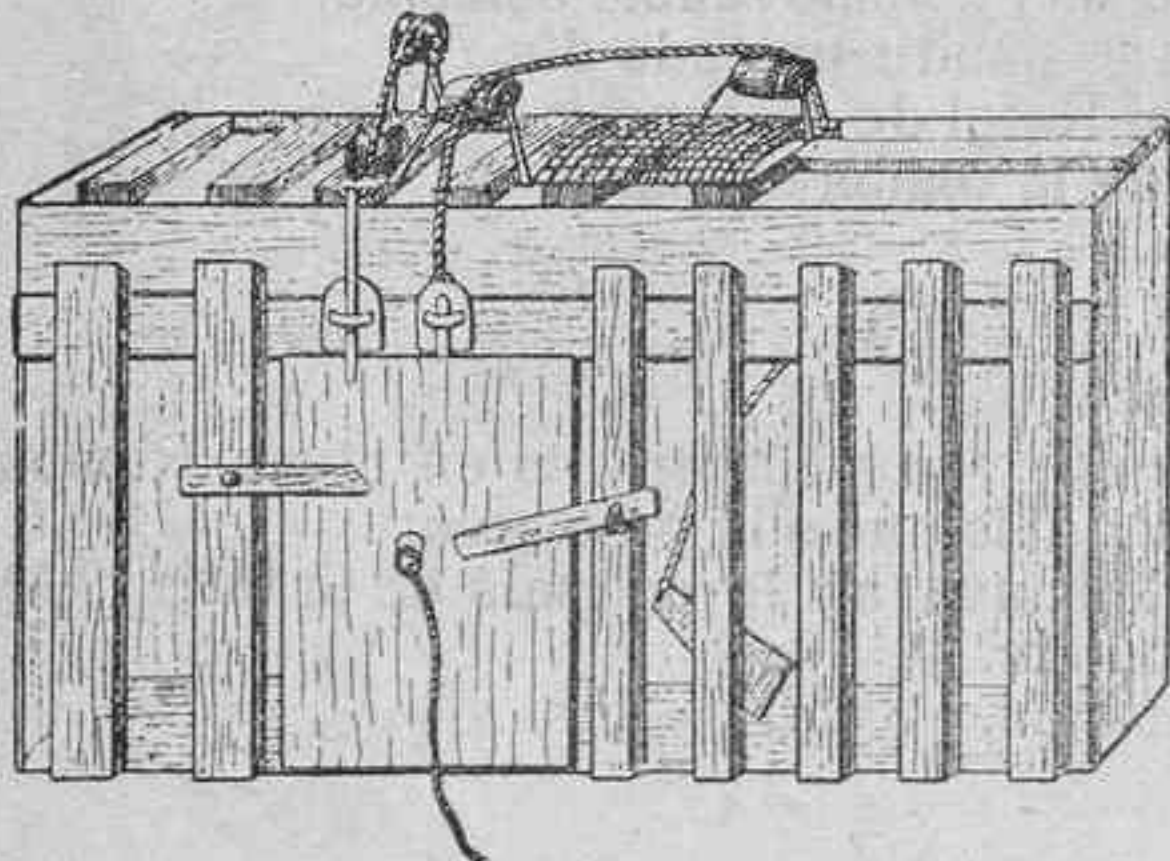
Ens proporcionarem un pot de vidre, ple d'aigua, y un ou vuid. Els foradets que s'hauran fet a l'ou, pera vuidarlo, els tarem ab lacre, sospenent a un d'ells un filferro ab unes monedes al cap d'avall, tal com marca la làmina que està a la vista.

Farem l'experiment en una habitació, la temperatura de la qual sigui de més de deu graus. Ficarem l'ou dins del pot, procurant, per medi de l'augment o disminució de pes, que l'ou s'aguanti al mitg de l'aigua, sense tocar al fons. Després, ab l'ajuda de glas, refrescarem el pot y veurem que l'aigua, al refrescarse, augmenta en densitat fins als quatre graus sobre zero, y que l'ou va pujant fins a aquet punt, restant estacionat tot el temps que estigui a quatre, que es el número de graus que l'aigua necessita pera obtenir el màxim de densitat. Tant es aixís que, quan l'aigua rependrà l'augment de fredor, l'ou, en lloc d'anar pujant com fins aleshores, tornarà a baixar cap al fons del pot fins a zero graus, que es quan se gelarà.

Si el joc se fa a l'hivern, un dia de molt fret, no tindrem necessitat de valernos del glas. Traslladant el pot d'una habitació ben calenta al balcó, n'hi haurà prou... y de sobres.

GAVIA PERA PROBAR L'INTELIGENCIA DELS ANIMALS

La gavia s'obra per medi de quatre o cinc ressorts diferents. L'experimentador fica la bestiola dintre, la tanca y a fora hi deixa un plat ab menjar. Gats y gossos han demostrat la seva intel·ligencia, maniobrant els diferents ressorts y logrant escapar de l'enginyosa presó al cap de poques hores.

TRENCA-CAPS

XARADES

I

En hu-dos tres-hu-tres tot, mes li vol dir y no pot.

A. B. (a) LO RECTOR DE VALLFOGONA

II

Una consonant, primera; un tractament, la segona; verb castellà, invers tercera; y un auçellet total dona.

JOSEP CASTELLS

ANAGRAMA

Vaig fê una hora de total per veure mon tot Pasqual.

JOAN ROCABERT

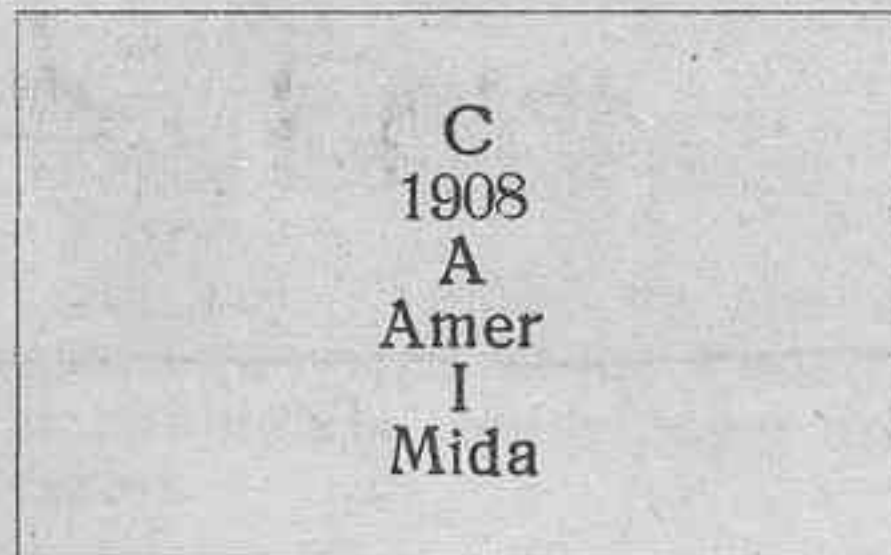
CONVERSA

-Tu, ¿vols dirme el nom d'aquest animal que tinc a la mà?
-Rumia, que entre els dos l'hem dit.

S. ESVERTIT

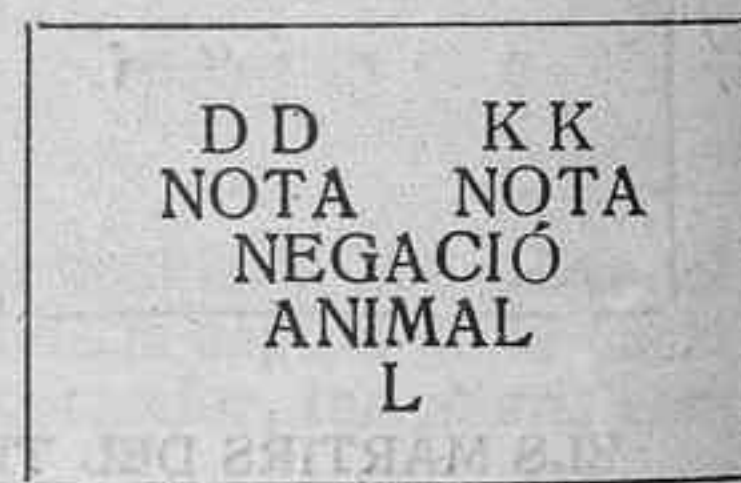
JEROGLIFICS

I

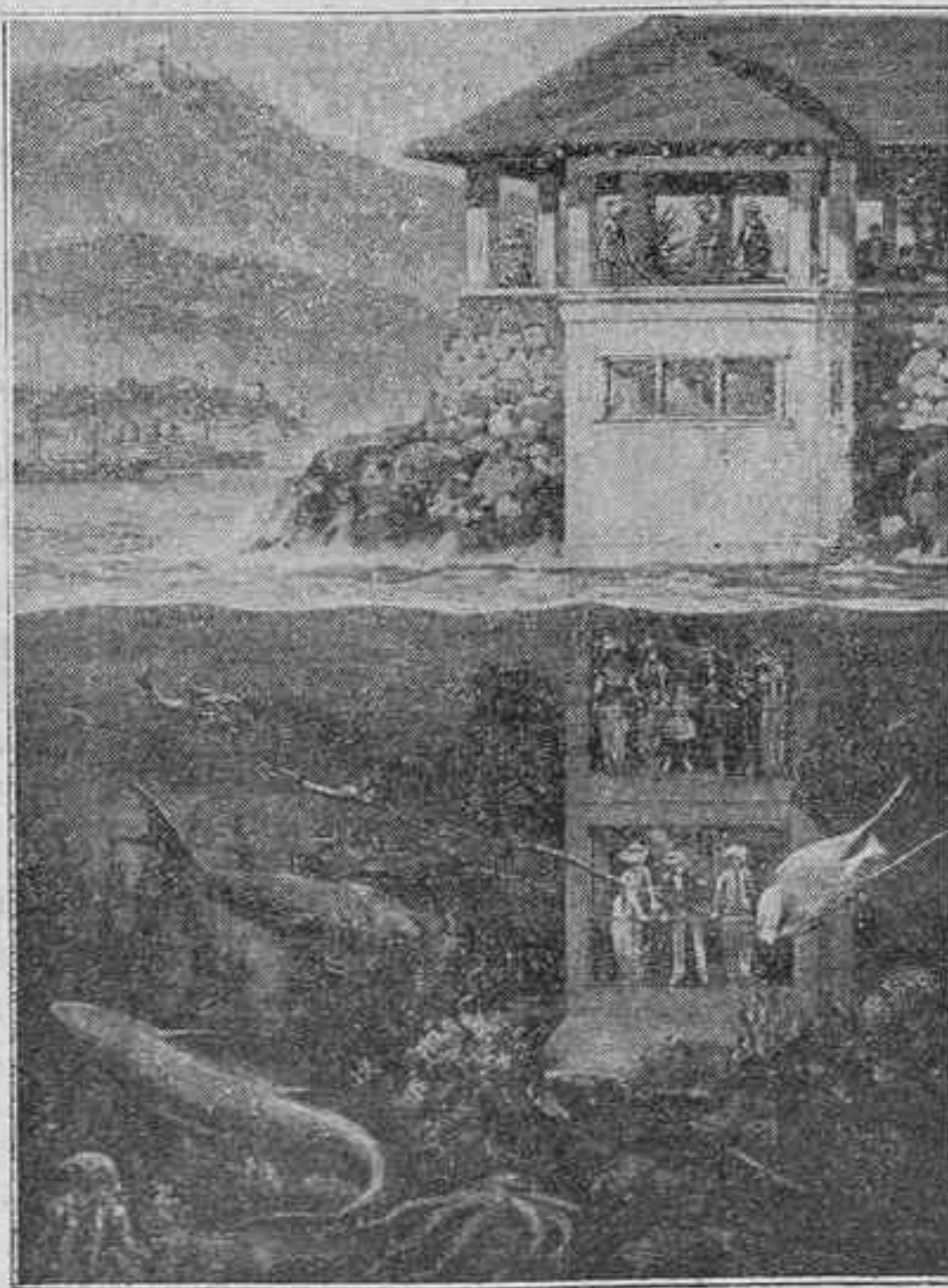
RICARDO LAFFITTE

II

JOAQUIM PUIG

UN PABELLÓ SUBMARÍ

Nova atracció pera'ls hotels que's troben a la vora del mar. El pabelló submarí que tenim a la vista es el d'una fonda en construcció a Honolulu (Hawai).

L'AVESTRÚS SUBSTITUÏNT AL CAVALL

Darrerament s'han celebrat a Nova York unes carreres de cotxes tirats per avestruços, demostrant aquestes besties la seva superioritat en rapidés y fortalesa.

RESPOTES PAGADES

R. Massip, J. N. R., Lluís Sureda Paradís, Pep Cistellé, E. Albert, Agustí Esclasans Folch, R. Homedes, H. Nadal Maillol, Jobico, Romuald Vidal, Joanet de L'Escala, E. Vila, Casimir R. M., E. S. Llorens, Julià Carcassó, E. G., J. B. (a) P. del C. y A. Ribas Llagostera: Rebuts els originals que envien ab destí a l'Almanac, y moltes mercés.

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

Biblioteca científico-filosófica

ULTIMAS PUBLICADAS

M. Ciges Aparicio

Los Dioses y los Héroes

Y
F. Peyró Carrió

MITOLOGÍA POPULAR

Oriental. Greco-Romana. Escandinava.
Celta-Ibera. Americana.

OBRA ILUSTRADA CON PROFUSIÓN DE GRABADOS
UN TOMO: Ptas. 8

La vida del derecho

en sus relaciones con la vida social

Estudio comparado de filosofía del derecho por GIUSEPPE CARLE
Versión castellana de H. GINER DE LOS RIOS y GERMAN FLOREZ LLANAS

Un tomo: Ptas. 7

MEDICINA CASERA

REMEDIOS QUE CURAN

UN TOMO: PTAS. 1

L. GRANET

ARTE DE CUIDAR
A LOS ENFERMOS

MANUAL TEÓRICO-PRÁCTICO PARA USO DE LAS FAMILIAS
EN GENERAL Y DE LAS ENFERMERAS EN PARTICULAR

Un tomo tela: Ptas. 6

COLECCIÓN DIAMANTE
TOMO 115

Manón Lescaut

por el ABATE PRÉVOST

Un tomo: Ptas. 0'50

Próximamente tomo 116

PROSA EPISTOLAR

EL QUART DOLS

LLAMINADURES DEL COR

Preu: dos rals

EN PREPARACIÓN

NOVEDAD

EL AÑO EN LA MANO

Almanaque-Enciclopedia de la vida práctica para 1913

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Múttu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, ademés, un ral perà certifiat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

ELS ATLETES DE LA CASA GRAN

Mr. MARIAL

(Suec—100 kilos—tot caoba)

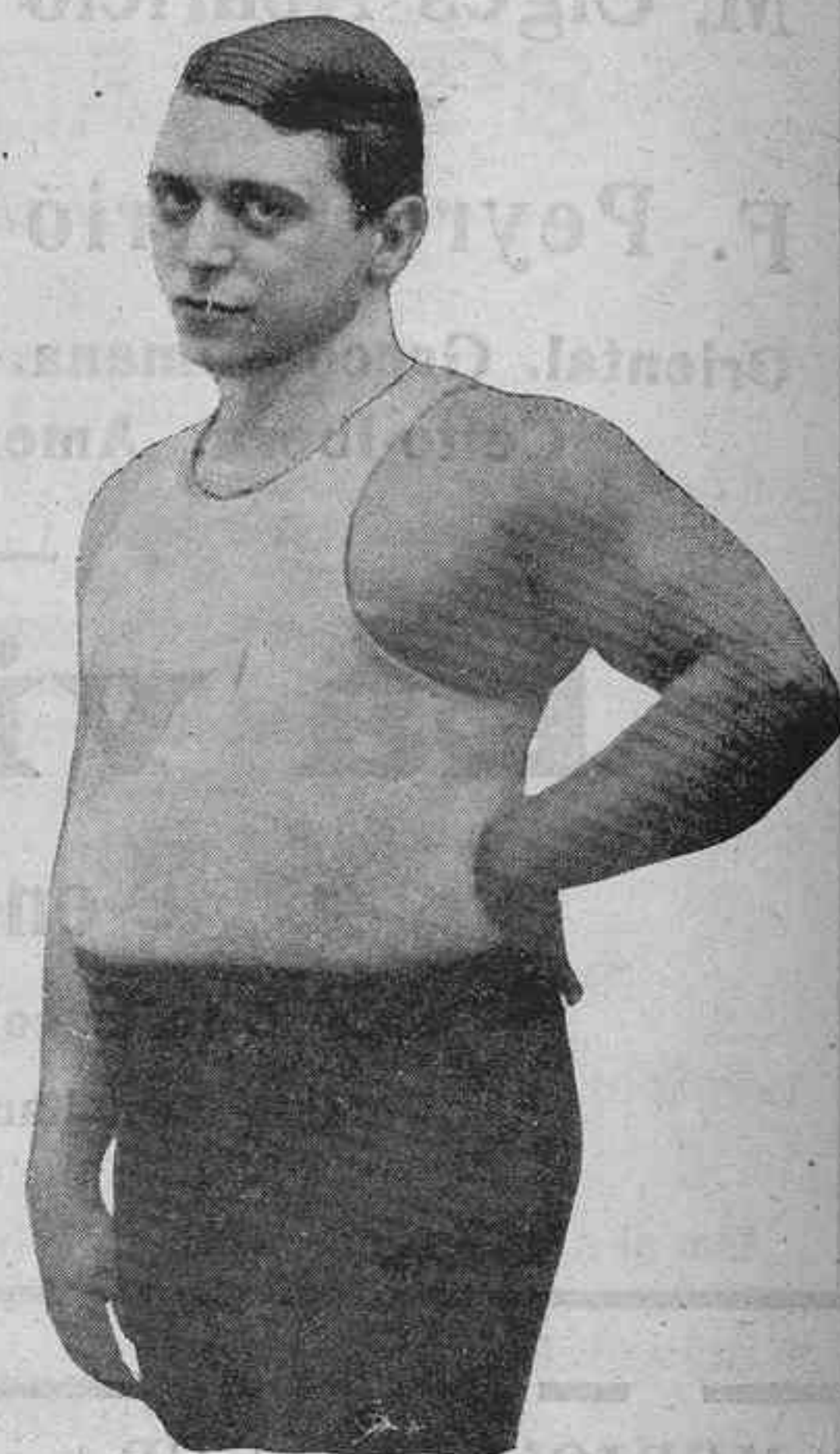
Campió en el maneig de taulons.

Mr. ABADAL

(Dels Lliris—5 arrobes y mitja)

Lluita per l'obscurantisme.

Mr. MARTORELL

(Japonès—Dugues unses)

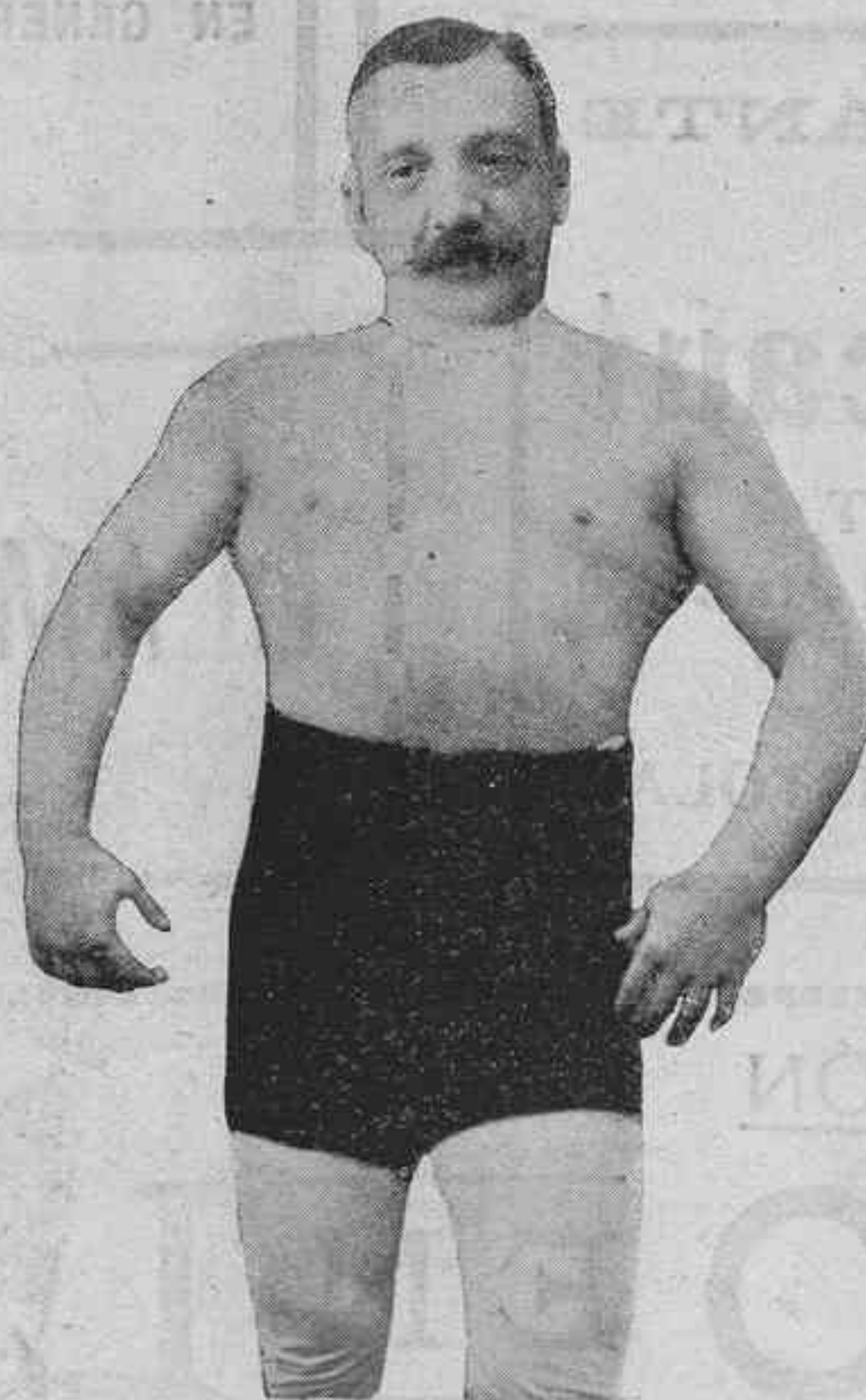
Campió de la presa estil...ogràfica.

Mr. FERRER

(Xauxa—90 kilos y la torna)

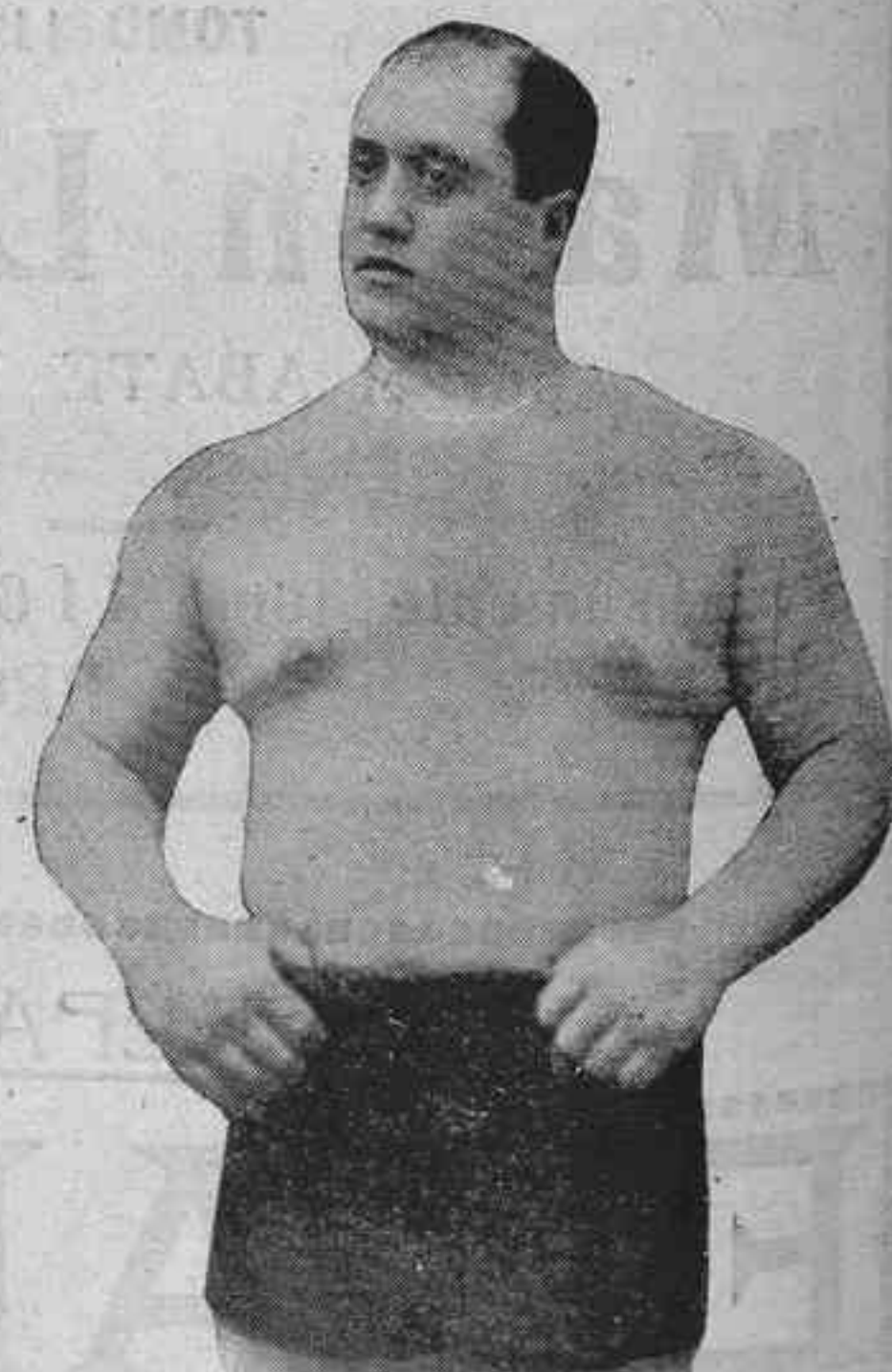
Lluita per l'idea y per... l'administració.

Mr. MIR

(Sant Gervasi—130 kilos, bis)

Campió dels avensats.

Mr. PICH

(Oriundo de «La Bombilla»—Tants kilowats

com vulguin)

Lluita per l'existència elèctrica.